

לאחר סיום מניין הקולות בבחירות, ובמיוחד לאחר דברים, בכמה מקומות, של ראש הממשלה המיועד ושל שר החינוך והתרבות המיועד – שמהם נרמזנו מה צפוי למדינה זו ולתרבותה כעתיד הקרוב, הוצאנו ברגע האחרון את ה"פתיחים" שהוכנו לחוברת (ושעסקו בסיכום-ביניים של 'סימן קריאה', עם הספר החמישים של "ספרי סימן קריאה" העותק ה-20.000 של החוברת). במקומם שמנו מה שנראה לנו לוחץ יותר ודחוף יותר בימים אלה. שירי ברטולד ברכט תורגמו מגרמנית ע"י ה. בנימין. שירו של תנוד לוינ – מתוך 'מלכת האמבטיה'.

משירי הימים האחרונים

על הקיר כתוב בגיד:

הם רצו במלחמה.
מי שכתב מלים אלה
בקר נפל.

ברטולד ברכט

בזמנים הקשוחים
האם עוד ישירו?
עוד ישירו.
על הזמנים הקשוחים.

ברטולד ברכט

מה נאמר לקנינו ביום שהוא,
קשקל הסבות שהיו לנו
יהפכו לאבק פורח?
שקצינו בטוב, בלב תמים,
נעקשו בעצמנו איגנו יודעים
איך נותר לנו רק הריח?

אך נוקמה ילד, אל תפחד,
הרי המלכות היא שלמה.
לרב הדודים יש רק רגל אחת,
אבל המלכות היא שלמה.
וקל הדודות מסביב לבור
מחפזות לה, ילד גבור,
אבל המלכות היא שלמה.

חנוד לוינ

אבל המלכות היא שלמה

יום יבוא וקל הסבות
וקל הפגנות, הטובות והרעות,
יהיו לאבק פורח,
וגם מן הנוד, באשר הוא נוד,
לא ינתרו הרבה פגנות,
אבל ינתר הריח.

אך נוקמה ילד, אל תפחד,
הרי המלכות היא שלמה.
לרב הדודים יש רק רגל אחת,
אבל המלכות היא שלמה.
וקל הדודות מסביב לבור
מחפזות לה, ילד גבור,
אבל המלכות היא שלמה.

"נקביל פני מאל ציון.
נקביל פניו: יהי דימנו
מרכב אדם ברחובות,
ועל מרכב זה מחותמו
בשמים הלקבות".

מתוך שירו של אברהם (יאיר) שטרן

בני, אל תפסח אל צדת סיקריקין בתנזית.
אל תשה און ללהלהי בן-יאיר.
אל תקח אשתך וטפך אל ראש צוק במדבר.
אל תתגר פנימות מחשים בגלימה.

טול אשתך העדינה וטפך הרבים,
קח לך בית בלוד או בכרם יבנה.
רומי מושלת מאספנה עד גבול הפרתים.
תורת חיים, וחיית בה, ולא במתים.

מאיר ויזלטיר
1971

ומה נגיד לפוס במלחמה הבאה?
אותו דבר נגיד לפוס,
אמירה טובה ומעודדת.
דרך מסרבת, אל תפסיק ללכת,
חם וצה נגרת לא עכש אי אקשור
לתפסיק חלום באמצע, בקר מצעים
ואקשור לגמע את הפרת.

דרך היו מסרבת, אל תפסיק ללכת,
צניפות היא המצאה של סוס יהיר
של סוס שאינו בוש במני השאר
תרוצים מצוצים מפרכה של סוס
שלא רוצה לחיות בסדר, ומסוג
ולא מסוגל הם מאותו גוע שתמסן.

דרך מסרבת, אל תפסיק ללכת,
כל מקום שהולכת עליו פרכה
גקנה לעולמים, כמו עבד שפרת.
ואנחנו שירה ארבה ארבה
מדלדלים בשכחה,
והמח השסודי גלי קשי וגערם
כמו שושנה לבנה על הדש.

יוסף שרון

מתוך "דמנות הקנצלר"

3

עלם חשים: המלחמה הבאה
אינה נותנת לשנצלר לישו.
איו זה היה
אלו השנצלר היה מרשה לעצמו קצת שנה
ומלחמה לא היתה באה?

6

איו סמס, אם ידחה את ארצנו למלחמה
הוא יבנה בתינוק.
בשביבים ובצליבים יפלו
הוא יאנח. בששוב תאכלו עשב
הוא יסתכל רציני.
ואתם תכירו באלה
שיש לכם קנצלר טוב.

ברטולד ברכט

הלא ימים רעים יבואו עלינו עכשיו. הוציר-בורגניות, מלכת חיינו למעשה זה כמה וכמה שנים, תהיה מעכשיו גם תורת-ההתנהגות הרשמית. "תפוס ככל אשר תוכל". ואותה יליו עכשיו יותר ויותר תופי הטאמ-טאם של שבטיות עמומה, פולחנית, דם ואדמה ויצרים וסיממאות נוסכות-שיכרות, ביקור ומצדה, העולם כולו נגדנו, ישראל קטח בה, מלחמות הטהרה והטומאה למיניהן, קנאות עם פחדים אפלים, דיכוי השכל בשם החזיונות המסעירים, ועל הכל תרחף כמין שאגת "הרקא-מה-קרה, שונאי-ישראל-יאכלו-אותה". ועל הכל ירחף ענן הרחמנות העצמית, הצדקנות, המיסכנות הגלותית בתחפושת של זקיפות-קומה עם ראש מורם ועם עמידה איתנה וקשוחה ומזדקרת, כל מילות האורטופדיה והמיניות הגברית, מחלת-יהודים-נרדפים במעטפת "הדר עברי לבלי-חת".

ואנחנו, מה נעשה, מה נהיה מעכשיו?

נהיה אופוזיציה. אכן, בשורשי הדברים ובמהותם כבר אנחנו באופוזיציה שנים רבות. לא "ההגמוניה של תנועת הפועלים" נשברה - זו נשברה כבר מזמן - אלא השלטון, ורק השלטון, הוא שנשטט ככלות הכל מידי קבוצות-הנציגים שהחזיקו בו זה זמן רב בעייפות כבויה, בהיסוס, בהיסטששות ובהתבטלות עצמית, כמו לאחר יאוש.

אם יתחיל שלטון הליכוד להשתיק "תבוסתנים", אם "יסהרר" את הראדיו הטלוויזיה והעיתונים מ"עוכרי ישראל" ומ"מחריבי המוראל" - נצטרך אנחנו להגיב ברחובות. על נפשנו. גם אם סתימת-הפיות תתחיל, כצפוי, באנשים שאני או אתה או כלנו סולדים מהשקפותיהם.

— — — נלך - ונלך בכל כוחנו החינוכי - אל העניים ואל העשוקים שבפרוורים ובעיירות המזנחות. בפירוש כך: לא עוד "ציבור המועסקים", לא עוד "שכבות המצוקה" או "ישראל השניה" או שאר תעתועי-לשון, אלא כך: העניים העשוקים. אלה שאנחנו חטאנו להם הרבה וממשלת הליכוד תחטא להם שבעתיים בעודה שוטפת את מוחם בהידהוד תופי טאמ-טאם שבטיים ולאומניים ודתיים.

נלך, אמרתי. מי יילך? לא המנגנונים (השחוקים והכבויים). אמנם גם למנגנונים נצטרך: מסוג חדש. מנגנונים המשרתים אידיאולוגיה וקו פוליטי במקום לשרת גושים ואינטרסים. נלך באשר הננו כאמת, בשורש נפשנו הציבורית: ברית של פועלים עם תנועות התיישבות, ברית של החלוצים עם העשוקים העניים ועם אנשי-רוח סוציאלי-דמוקראטים ועם כל ההולכים בדרך הציונות המתונה, המפוכחת, המעשית הזהירה מל ציונות-תופי-השבט. שלומו של עם ישראל לא טוב. הבה ננסה מהתחלה. "כל החשבון עוד לא נגמר".

עמוס עוז

• הם שוב מדברים על נצחונות

(אננה, אל תבכי)

אותי הם לא ישיגו עוד.

הצבאות צועדים

(אננה, אל תבכי)

בשש-שוב לארצי

אשוב תסת דגל אחר.

ברטולד ברכט

הם שוב מדברים על הזמן הקדול

(אננה, אל תבכי)

החנני יתו בקשקה, הוא יכול.

הם שוב מדברים על הקבד

(אננה, אל תבכי)

איז דבר בארוז, שאקשר לאמות.

הכל משתנה

הכל משתנה. להתחיל מקדש
 יכול אדם בנשימתו האחרונה.
 אכל מה שארע, ארע. והמים
 שמוגת לתוך הים, לא תוכל
 לשפף אותם בתורה.

מה שארע, ארע. המים
 שמוגת אל-תוך הים, לא תוכל
 לשפף אותם בתורה, אכל
 הכל משתנה. להתחיל מקדש
 יכול אדם בנשימתו האחרונה.

ברטולד ברכט

גלות המשוררים

להוקר לא היה בית
 ונדונה גאלץ לצזב את שלו.
 לייפו וסרפז תעו במלחמות האזרחים
 שכלעו 30 מיליון בגיא-אדם
 על אירישידס אימו במשפטים
 השקסיר הגוסס סתמו את הפה.
 את פרנסו ויזו חפשה לא רק המונה
 כי גם המשפחה.
 לוקרציוס, שנקרא "האהוב"
 נצא לארצ-הגולה
 גם היינה, וכו' ברח גם
 ברכט אל גג-שלאש בדינה.

ברטולד ברכט

ימים טובים

לפחות לספרות יבואו עכשיו ימים טובים. אם יתקיימו האותות, אם זכרון המר יפעל, בתור שר-חינוך, כלבבו, וגאולה כהן תרבה חיל כלבבה, וד"ר אלי תקין יגשים את משאלותיו הוותיקות ברשות השידור כלבבו, כחלומו, וגוש אמונים יעלה ויפרח בהר, והתיאטרונים הרשמיים ימשיכו להיות ספקי שעשועים רשמיים, ועיתוני הערב ירוו נחת ("כי אצלנו אהבים מה שיש", כדברי הרצל רונבלום), והמערך יוכה כל יום בתדהמה, ונעמי שמר תהיה המשוררת הלאומית, וידו של בגין לא תמוש מן התנ"ך - ימים טובים יבואו, ימים טובים. מי שכבר שכח מה טעם פעילותנו - ישוב וילמד; מי שהיה טרוד בניהול חשבונות ספרותיים לא-סבוכים, בהכרות על "זכות ראשונים" שלו במקום בהתמודדות עם המתהווה, בבדיקת מי למחננו (הספרותי הדל), בהפרחת "מהפכות" ספרותיות מרשרשות, בליבוי פלוגתות מדומות או מדומות-למחצה - יבין שהחשבון מתחיל במקום אחר, והספירה נעשית מהתחלה. כשהכל ינוער - הטפל אולי יזוח לצדדים. הסאטירה תפרח. מול הפאתוס ההיסטרי ומול המליצה התגיגית המיטגנת בשומן עצמה תחזור הספרות לעמוד על משמר הקליטה החריפה, המעורטלת, של המציאות והמציאות-הלשונית, תשמור שלא הכל ישתחק, שלא לכל נסכין, שלא נהיה ערלי-אוזן. ממחקרינו הספציפיים באוניברסיטאות, מחזרות עצמיות מנייריסטיות על שירים עייפים, מלהג בתי הקפה, משנת אחר-הצהריים, מן החיים (ומלחמתם) במציאות ספרותית - אולי נקום ונתנער לראות את ג'ליההבלים שהולעט בו נוער המדינה בבתי-הספר, אולי נבין מה קרה לתנועות הנוער, אולי ניגש לעשייה - למשל, ניסוד רשת של בתי-ספר תיכוניים פרטיים בעלי בסיס אידיאולוגי-תרבותי מוצק, חדש, בהם יגדלו הטובים שבנו את הדור הבא. אם לא נתרגל לרעיון שעלינו לפעול לטווח ארוך וביסודיות, כי אז אחרי שכולנו נגמור להודעזע ולהתכנס - ישקע הכל; מחר נתרגל למה שהרעיש אותנו אתמול. אם ימיה הטובים של התרבות לא יבואו - יבואו הימים הרעים באמת, שאחריהם לא עוד ישירו, לא עוד ישירו גם על הימים הרעים.

מ.פ.